

Muhulane

Nr 8 (369)

Juuli 2020 (heinakuu)

Muhu leht

Muhu Kohvikutepäev 2020

25. – 26. juulil toimub V Kohvikutepäev Muhu saarel, kus muhulastel ja suvemuhulastel on võimalus muuta oma koduaiad või külaplatsid ühepäevakohvikuteks. Kohvikutepäev annab võimaluse suurendada inimeste ettevõtlikkust ja omavahelist läbikäimist Muhu saarel.

Kohvikute avamist ootame eelkõige aktiivsetelt Muhu elanikelt ja suvitajatelt, kaasa võivad lüüa ka muuseumid, sadamad, stuudiod, muud keskused ja asutused ning tavapärased kohvikud.

Seekord proovime kohvikud jagada kahele päevale: L, 25.7 ja P, 26.7. See, et kohvikutepäeva kahel päeval korraldame, ei tähenda, et üks kohvik peab mõlemal päeval avatud olema. Mõte on kohvikuid veidi hajutada, et kohvikute korraldajad ja külastajad saaksid rahulikult päeva nautida. Arvestama peab riigi poolt määratud piirangutega ja desinfitseerimisvahenditega.

Kindlasti tuleb üle vaadata, kui palju rahvast võib ja saab

Järg pöördel.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Värsked tuuled noortekas

Viimased kuud on pakkunud väljakutseid kõigi jaoks. Samas oli kriis ka hea aeg: sai teha plaane, tegeleda väljakutsetega, milleks muidu pole võimalust, ja leida uusi lahendusi noorsootöö tegemiseks. Eriolukorra ajal keskendusime virtuaalsele noorsootööle. Õnneks oleme praeguseks taas kolinud noortekeskusesse, mitte ükski põnev keskkond ei asenda näost-näku suhtlemist.

Noortekeskuse taaskäivitamisele annab hoogu Eesti Noorsootöö Keskuse Avatud Noorsootöö Toetusmeede, kust Muhu Noortekeskus saab 3000 eurot. Toetuse eesmärk on aidata eriolukorast väljuda ja seda eelkõige kohalikust vajadusest lähtuvalt. Taotlust tehes jõudsime kiiresti järeldusele, et meie

vajadused on eelkõige seotud mõnusa õueala arendamisega. Noortekeskuse tagune on suvel aina populaarsem ja meie soov on, et noortel oleks seal mõnus olla ka siis, kui noorsootöötajaid ei ole. Samuti on see koht, kus läbi viia erinevaid õuesõppe päevi ja ühistegevusi. Lisaks soetame juurde erinevaid vahendeid, et oleks paremad võimalused noortekeskuse õues sisukalt aega veeta. Ühe plaanina on osa noorsootööst viia ka Liiva keskusesse ja teha kinoõhtuid turuplatsil. Avatud noorsootöö arendamist toetavad Eesti Noorsootöö Keskus ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Teise hea uudisena on juuli lõpus tulemas taas töömalev. Sel aastal

täitused kohad kiiremini kui kunagi varem ja 15 noort leiavad võimaluse **20.–31. juulini** saada esmane töökogemus ja tutvuda erinevate tööaladega. Noortekeskuse töömalev saab toetust Eesti Noorsootöö Keskuse projektist “Malevasuvi”. Tänu projektile saavad malevlased osa erinevatest ühistegevustest, mis aitavad töökogemust mõtestada, ja kogeda rühmatunnet.

Uudised ei ole veel lõppenud. Ka sel aastal tuleb noortefestival. **12. augustil** pakume noortekeskuse välilaval toimuva üritusega tänavu Vaba lava. Kõik noored ja nooremeelsed, kes tahaksid noortele esineda, saavad selleks võimaluse.

Järg lk 3.

Kus suitsu, seal tuld

ehk röömusõnumid ajalohuvilistele

Muhu mineviku uurijad Ülo Rehepapp, Ago Rullingo jt on rahvasuust hoolega üles kirjutanud mälestusi muistsetest aegadest ja avaldanud neid ka trükisõnas. Nende kirjapanekud jutustavad praeguse Nurmee küla maa-alal asuvast Kunnati kultusekivist, mida Uku-kiviks kutsutakse, aga ka sealse Mõisa talu perenaise Raissa Pere kunagiset vihjast Hiimäe talu Hiiekivile. Viimased kaks sõna sobivad omavahel kenasti, aga kus neist teine täpselt asub?

Seda asusid Hiimäe talu vanaperenaine Laine ja noorperemees Karl-Jasper mõni nädal tagasi, 23. mail oma talu ümbruses lähemalt uurima. Minevikust oli kahtluse all mitu ilusat kivi, aga kolhoosikorra ajal olid nendega jõudu katsunud maaparandajad ja neid ei õnnestunudki enam leida. Nii jäi pilk peatuma juba varem teada olnud üsna väikesel, kuid ohvrikividele tavapärasemast ühe suurema lohuga kivil. See on aegade algusest rahvameditsiini teenistuses olnud oma tervendava lohuväe mõjuga nahahaiguste, eriti soolatuigaste puhul. Hiiekivi paikneb Hiimäe talust nii umbes 120 m kaugusel Orissaare ehk lääne-loode suunal põllumaa merepoolsesse äärde korjatud kivide reas Nurmest Linnuse külla viiva rohtunud vankrite paremal serval.

Järg lk 3.

Hiimäe Hiiekivi.

Karl-Jasper Niidi

Peale mõningast uuen-
duskuuri on taas avatud
Hellamaa kauplus!

Muhu Vallavalitsus korraldab avaliku konkursi Liiva Raamatukogu juhataja vaba ametikoha täitmiseks.

Kandideerimise dokumendid palume saata hiljemalt 12. juuliks 2020. a e-posti teel digitaalselt allkirjastatuna aadressil vald@muhi.ee või saata/tuua aadressil Muhu Vallavalitsus, Liiva küla 94701, Muhu vald, Saare maakond märgusõnaga „Liiva RK juhataja“.

Konkursil osalemise tingimustega saab tutvuda Muhu valla veebilehel www.muhi.ee

Täiendav teave Erika Pints, tel 5563 5245, e-post liivark@muhi.ee

Saarte avatud aiad 5. juuli

Juba kaheksandat korda lõövad Saare maakonna kenamast kenamad aiad juulikuu esimesel pühpäeval oma väravad valla. Tule ja naudi saarte ilu ja tegu!

Muhumaa

Portselaniaed, Levalõpme küla, Uisu talu, Riina Randviir 5034 127 + aiakohvik koos portselaniga.

7 tuule aed, Jüri-Jaani talu-studio, Sulev Vahtra ja Marget Tafel-Vahtra 5073 417, 5102 183 + kohvik ja keraamika.

Arusaadu arboreetum, Rinsi küla, Urmas ja Riina Hopp 5340 1343, 5257 113 + aiakohvik. Üle 700 erineva puu ja põõsaga kollektiivnaad.

Saaremaa

Fööniksi aed, Ariste küla, Jaagu talu, Jelene Sakel, 5682 4028 + kohvik

Mäeltse talu Roosiaed, Mäeltse talu, Oitme küla, Lea Eermann 5553 5095 + ekskursioonid kell 10, 12, 14. 15 aasta jooksul on Roosiaeda toodud roose üle Euroopa. Nautida saab üle 150 roosi võlu. Ajaloolised roosid huvitavad pererahvast. Tasub sättida oma tulek ekskursioonide ajaks. Igal roosil on (aja)lugu!

Liliani lilleaed, Karala küla, Mardi talu, Lilian Maastik 5216 322 + Lille kohvik. Lastele on avastamiseks nii kanad kui küülikud.

Orbu taluaed, Leedri küla, Maret Künnap ja Liisi Kuivjõgi, 5341 7661 + Kadakakoda ja kohvik.

Kurisoo taluaed, Kõrkküla, Piret Maidle ja Aivo Roos 5566 2390 + kohvik. Hostad ja kanad.

Meelase tuulik koos Meela taluaiaiga, Kuusiku küla, Meela talu, Ruuta Turja 5669 9609 + avar Meela taluaed ja kohvik.

Vallavalitsuse istungitelt

4. juuni

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Võlla k Aasapõllu mü-l.

Väljastati ehitisluba Pädaste k Peedu mü puurkaevu rajamiseks.

Tunnistati Muhu valla 2020. a teede pindamistöde teostamise edukaks pakkujaks Eesti Teed AS.

Otsustati muuta Paenase k Uus-Ansuvälja ja Pärna kü piire.

Otsustati jagada:

- Põitse k Kalju kü: Kalju (el.m) ja Paadeaugu (mtm),

- Põitse k Kerstiku kü: Kerstiku ja Juula (mtm-d),

- Vanamõisa k Randla kü: Randla ja Vitsiku (mtm-d).

Otsustati vastu võtta ja suunata avalikule väljapanekule (kuni 9. juulini) Võiküla Vahtra ja Haaviku kü detailplaneering. Avalik arutelu toimub 16. juulil kl 17 Hellamaa küla-keskuses.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt Võiküla Pärdi-Matsi (1.9.2020–31.5.2021).

Kinnitati avalik üritus: XXIV Rahvusvaheline Muhu Tulevikumuusika festival "Juu Jääb 2020" toimumine 2.–5. juulini Muhu Muusikatalus.

Kehtestati Liiva ettevõtlusala rendihinnad (kuni 50 m² - 3 eurot / m² kuus; üle 50 m² - 2 eurot / m² kuus; turuhoone siseruumile 6 eurot / m² kuus) ja müügipileti hinnad (MTÜ-dele ja FIE-dele: päevapilet 5 eurot, poolaasta pilet 30 eurot, aasta pilet 50 eurot; äriühingutele: päevapilet 10 eurot, poolaasta pilet 60 eurot, aasta pilet 100 eurot; kohaliku käsitöö ja aiasaadustega kauplevatele füüsilistele isikutele: päevapilet 3 eurot, kuu pilet 10 eurot). Kinnitati müügipileti vorm.

15. juuni

Kinnitati Muhu valla stipendiumite määrad.

Vastavalt stipendiumikomisjoni ettepanekule kinnitati õppestipendiumid.

Otsustati korraldada avalik konkurs Liiva raamatukogu juhataja-raamatukoguhoidja ametikoha täitmiseks.

Kinnitati avalik üritus - Koguva küla jaanituli Vanatoa spordiväljakul. Kooskõlastati puurkaevu asukoht Pädaste k Pädastemõisa mü.

Väljastati ehitisluba:

- Külasesa k Maripuu mü puurkaevu rajamiseks,

- Pädaste k Peedu mü suvila-aiamaja püstitamiseks.

Otsustati jagada Hellamaa k Tuka mü: Uuetoa (mtm) ja Vanatoa (el.m). Otsustati kehtestada Raugi k Männa mü detailplaneering.

Tunnistati kehtetuks Muhu vallavalitsuse määrused nr 1, 19.5.2014 "IT-teenindamise eeskiri" ja nr 8, 19.5.2014 "Arvutivõrgu kasutamise kord".

Vaadati läbi volikogu materjale.

26. juuni

Eraldati toetusi külaelanike seltsitegevusele ja külade arendamisele (MTÜ Koguva Külaselts - Koguva jaanitule korraldamiseks, KÜ Pääsuke - paberikonteineri soetamiseks; Võiküla üldpostkasti soetamiseks, Võiküla selts - Võiküla päev 2020 läbiviimiseks, EELK Muhu Katariina kogudus - Muhu roosiaia hooldustööde teostamiseks).

Kinnitati stipendiumikomisjoni uus koosseis (Tiina Saar, Ain Saaremäel, koosseis).

Detailplaneeringu teade

Muhu Vallavalitsus kehtestas 15.6.2020. a korraldusega nr 117 Raugi küla Männa maaüksuse (47801:001:0796, maatulundusmaa, pindala 7,33 ha) detailplaneeringu.

Planeeringu eesmärgiks on ehitusõiguse määramine elamute ja kõrvalhoonete rajamiseks, maaüksuse kruntimine, teede ja tehnovõrkude rajamine ning servituutide seadmise vajaduse määramine.

Planeeringulahendus võimaldab jagada katastriüksuse viieks elamukrundiks ja üheks maatulundusmaa krundiks. Igale elamumaa krundile võimaldatakse rajada sõltuvalt krundist 3 või 4 hoonet. Krundi maksimaalne ehitusalune pind on vastavalt 250 või 300 m². Hoonete lubatud suurim kõrgus on 7,5 m üksikelamul ning 6 m kõrvalhoonetel. Planeeringu elluviimisega ei kaasne eeldatavalt olulisi majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid ning negatiivseid mõjusid looduseskeskkonnale.

Kehtestatud detailplaneeringu materjalidega on võimalik tutvuda Muhu Vallavalitsuses ja Muhu valla kodulehel: muhi.kovtp.ee/kehtestatud-detailplaneeringud

Nimetatud korraldusega saab tutvuda Muhu Vallavalitsuses ja Muhu valla dokumendiregistris aadressil muhi.kovtp.ee

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhi.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes, valla teadetetahvil ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmussagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused e-kirjaga. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhi.ee

Ulvi Kipper, Reet Hobustkoppel, Liia Ots, Kalev Kütt, Anu Kaljuste, Siret Jõelet, Ige Laes).

Tehti otsused 2020. aasta hajaasustuse programmist rahastatavate projektide rahuldamise ja rahuldamatate jätmise kohta.

Tunnistati vastavateks lihthanke nr 222979 "Killustiku tootmine Muhu vallas Koguva karjääris" pakkumused, edukaks pakkujaks tunnustati Killumeister OÜ.

Väljastati projekteerimistingimused Suuremõisa k Jaani-Mihkli mü suvila ehitusprojekti koostamiseks.

Väljastati ehitisluba Simiste k Ankrumü suvila-aiamaja püstitamiseks.

Kehtestati Hellamaa raamatukogu teenuste hinnad (trükkimine-kopeerimine, skaneerimine jms) ning tunnustati kehtetuks 2013. aastast kehtinud teenuste hinnad.

Korraldatud jäätmeveost otsustati ajutiselt vabastada Suuremõisa k Jaagutoa (30.9.2020–30.6.2021), Soonda k Suure-Tähvena (1.9.2020–31.5.2021) ja Igaküla Laasu (31.8.2020–31.5.2021).

Korraldatud jäätmeveost otsustati pikaajaliselt vabastada Rässa k Uuelu (1.6.2020–28.2.2023).

Muhu Kohvikutepäev 25. – 26. juulil

Algus lk 1.

Õuele mahutada ikka jälle reegleid silmas pidades.

Kui ka sinul on soov oma koduõuel või külaplatsil kohvik avada, siis 10. juulini saab ennast kirja panna kirjutades Annelile (annelitamm.muhi@gmail.com või messengeri). Kohviku osalustasu 10 eurot palun kanda Mari Luup kontole (EE172200001101861008), selgitusse kohviku nimi.

Korralikuks kaardistamiseks ja teabe jagamiseks anna palun teada järgnev:

- 1) kohviku nimi,
- 2) asukoht,
- 3) lahtiolekuaeg,
- 4) kontakt (nimi ja telefon),
- 5) kohviku lühitutvustus (Veel midagi huvitavat peale kohvi ja kookide. Näiteks mõni esineja, mõni näitus, jne).

Sellelgi aastal aitab meid interaktiivse Kohvikutepäeva kaardiga AlphaGis. Voldikut aitab valmistada Mari Viir ja trükib Andi Roost. Kohvikutepäeva meene valmistab Sabina Kaukis. Kohvikutepäeva korraldamist toetab Muhu vald.

Rõõmsate kohtumisteni kohvikus!

Anneli Tamm

Tuult tiibadesse!

Muhu Põhikooli 44. lennu lõpetajad (vasakult): Simone Kikerist, Kendro Veskimeister, Teet Mikkus, Mikk Järv (kivil), Rainer Öue, klassijuhataja Tiina Saar, Marcus Oidekivi, Ärni Palu, Simon Rohtlaan (kivil), Heleri Kikerist, Liis Räim.

Laura Rohtlaan

Värsked tuuled noortekas

Algus lk 1.

Kes tahab pakkumisest kinni haarata, palun andke mulle **1. augustiks** teada. Kõige lihtsam on helistada numbril 5625 2257, aga olen ka leitav sotsiaalmeedia kanalites ja aadressil noortekeskus@muhu.ee

Suur edasiminekuks on ka innovaatilistes mudelites, mida Muhu vald arendab koos Saaremaa vallaga. Täna tutvustan lähemalt mobiilse noorsootöö (MoNo) bussi ehk ratastel noortekeskus. Tegemist on uudse lahendusega Saaremaa ja Muhumaa noorsootöö valdkonnas. Ratastel noortekeskus on mõeldud noorsootöö läbiviimiseks erinevates piirkondades, kus statsionaarselt tegevusi ei toimu. Projekti meeskond valis mitme erineva mudeli seast karavan-tüüpi matkauto, sest sisustuse ja võimaluste poolest on see sobivaim mobiilne ja kaas- aegne lahendus, mis vastab noorte vajadustele.

Kui teistes Euroopa linnades vurab ringi nõ linnaliini buss, siis meie ratastel noortekeskust saavad edukalt juhtida ka noorsootöötajad. MoNo bussi välimuse disainimiseks korjati ideid noortelt ning samuti on vahendite ja sisu loomisel arvestatud noorte ettepanee-

Ratastel noortekeskus.

Martin Kulderknup

kutega. Buss ei jää kindlasti avalikus ruumis märkamata ning on suvel noori ootamas erinevates piirkondades. Jälgi bussi tegemisi FB lehel www.facebook.com/monobuss

Idee on noorsootöö tegijate ammune unistus ja saab teoks tänu Euroopa Sotsiaalfondi projektile "Uuenduslike noorsootöö mudelite väljatöötamine ja rakendamine noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks" ning Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Eesti Noorsoo-

töö Keskusele. Edaspidi saab rohkem noori osa noorsootöö teenustest ning suureneb üldine teadlikkus noorsootöö võimalustest.

Kõik, kellel tekkis tahtmine kõigest sellest lähemalt teada või osa saada, on oodatud noortekasse teispäeval, kolmapäeval, neljapäeval kella 11–19. Tasub jälgida ka meie sotsiaalmeedia kontosid facebookis ja instagramis.

Liia Ots

Kus suitsu, seal tuld...

Algus lk 1.

Tema geograafilised koordinaadid Google'i kaardi alusel on 58,568 ja 23,192. Mõõdulindiga tuli appi ka perekonna keskmise põlvkonna liige, talu peremees Tõnu, ja tulemused on siin.

Hiiekivi läbimõõt on ligi 60 cm, kõrgus maapinnast umbes 15–20 cm. Hiiekivil on ligikaudu 16–20 cm läbimõõduga lohk sügavusega 3–5 cm. Muinaskivi ootab tähistamist ja sellekohast registreerimisnumbrit.

Muhu on jaaniõöl sõnajalaõie otsimiseks sobiv paik Vabadussõja ja maareformiga endale saadud kahe ohvrikivi ja Ristimäe talu muinasleidudega Nurme asundusküla looduskauis maastik. Hiiekivist tegi 14. juunil pildi koolipoiss Karl-Jasper.

Kui keegi Vihavalla jälgedes Muhumaaale uut maaisandat ihaldab, siis julgustuseks neile, kes tunnistavad küll kunagi Taani kuningakoja kroonikiviks olekut, aga ei enamat: saime taanlastelt vapi, nemad meilt lipu – oleme võrdses seisus, keegi kellelegi võlgu pole. Samal kombel peame mõtlema kogu Eesti territoriaalsele terviklikkusele, aga mitte nii nagu Muhust Riigikokku valitud rahvaasemik 25. novembril 2015. Ta hääletas Eesti küljest Moskva ülemvõimu alla Virumaa kolm valda ja suurema osa Petserimaast. Õnneks see riigireetmine äpardus ja loota on, et eesti rahvas seda edaspidi teha ei luba.

Et endasse julgust koguda, tasub Liiva ja Hellamaa raamatukogust küsida lugemiseks Muhulase veebruarikuu numbris tutvustatud raamatut „Sajand Tartu rahulepingut 1920–2020“. Muide, selle kaasautoriteks on muhulastele tuntud ekspoliitistik kirikuõpetaja Igor Gräzin ja Tamse külast jahtkapten Mart Saarso.

Aldo Kals

"Kuldne hirvesarv" Heinart Laaneväli

Saarte jahimeeste seltsi teenetemärgi pälvis Heinart Laaneväli, teatas 11. juuni Saarte Hääli. Laanevälist sai jahimees aastal 1957, Muhu jahiseltsi esimees on ta olnud 1965. aastast.

Aumärk "Kuldne hirvesarv" antakse seltsi liikmele, kes on pikka aega edendanud jahindust ja seltsi tegevust ning olnud ideede, tegude ja uuendustega eeskujuks ja innustajaks teistele jahimeestele.

Olümpiaadid ja konkursid 2019–2020

Õpioskuste olümpiaad 17.10.2019:

5.–6. klass - Kai Kommel, Madis Saksakulm, Kätlin Kaunimäe, Sonja Sepping, Ruudi Moon 6. koht

Inglise keele olümpiaad (8.,9. kl.) 23.11.2019:

8. kl - Teele Tarvis 2. koht, Joonatan Jürisson 4. koht

Emakeele olümpiaad 24.1.2020:

7. klass - Iris Sepping 5. koht, Katarina Tikka 6. koht

8. klass - Teele Tarvis 1. koht, Henry Härm 3. koht, Mihkel Auväär 7. koht

Matemaatika olümpiaad (7.–9. kl.) 5.2.2020:

8. klass - Teele Tarvis 1. koht, Lauri Pehlak 3. koht, Andrus Jõelet 12. koht

Bioloogia olümpiaad 1.2.2020:

6. klass - Roosi Pehlak 1. koht.

7. klass - Katarina Tikka 4. koht, Anni Šuprudko 6. koht

Ajaloo olümpiaad 8.2.2020:

8. klass - Henry Härm 1. koht, Geograafia olümpiaad 12.2.2020:

7. klass - Iris Sepping 5.–6. koht

8. klass - Henry Härm 4. koht, Matemaatika olümpiaad 4.–6. kl. 6.3.2020:

4. klass - Mari-Ann Niinep 7. koht, Miikael Mõttus 11.–13. koht

5. klass - Anni Nurmberg 4. koht, Kai Kommel 11.–12. koht

6. klass - Roosi Pehlak 5.–6. koht, Ruudi Moon 7.–10. koht

Nuputa maakondlik voor 31.1.2020:

5.–6. klassi võistkond - Kai Kommel, Silver Ots, Sonja Sepping, Roosi Pehlak 2. koht

12. märtsil kehtestati eriolukord ja varem planeeritud olümpiaadid, võistlused jäid ära või lükatigi sügisesse.

Koostas **Ulvi Kipper**

*** "Ühtepidi on muidugi rõõm iga investeeringu üle, mida on võimalik ellu viia muhulaste elujärje parendamiseks, teistpidi aga peab praegu hoolikalt raha lugema ja olema valmis majanduslikult pisut kehvemateks aegadeks." - Raido Liitmäe, Muhu vallavanem, Saarte Suvenädal 5. juuni 2020.

Nimekiri Tootukassa pakutavatest koolitus- ja värbamistoe-tustest: www.tootukassa.ee/content/toota-ja-opsi

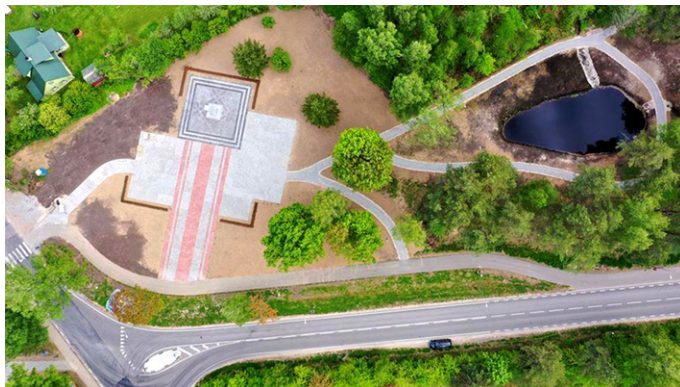
AEG TASUDA AUVÕLG

Petserimaal Vabadussõjas langenute ees

Head sõbrad,

Meil on võimalik täna, plaanitult 80 aastat hiljem, likvideerida ajalooline ebaõiglus ning tasuda auvõlg enam kui 300 Petserimaal Vabadussõjas langenute ees. Nende kanglaste mälestuse põlistamine Petserimaal Vabadussõja monumendi püstitamisega Setomaale Värska on vähim, mida saame täna turvalises ja vabas Eestis elades nende auks teha. Sinu toetus on vajalik.

Nõukogude võim püüdis seda takistada, nurjates Petseri Vabadussõja monumendi püstitamise koguni kahel korral – 1940. ja 1944. aastal. Täna oleme nii kaugel, et esmakordselt 20. juuliks 1940 valmima pidanud Roman Haavamae monumendile on Värska keskuses valminud kaunilt kujundatud plats, millel kõrgub monumendi alus ja kuju on raiumisel. Jäänud vaid viimane pingutus: monumendi lõpetamiseks ja Petserimaal rindel langenute mälestuse jäädvustamiseks kivitahvritele vajab sihtasutus Setu Kultuuri Fond täiendavalt 59 323 eurot. Monumendi rajamist on juba toetanud Eesti Sõjamuuseum,

Setomaa vald, sihtasutus Setu Kultuuri fond ja Eesti riik kokku 280 tuhande euro ulatuses. Puudu jääv osa tuleb meil kõigil ühiselt kokku saada annetustena ning aega on üsna napilt - Petserimaal Vabadussõja monumendi avamine Värska Setomaal on kavandatud sümboolselt 20. juuliks, täpselt 80 aastat pärast selle esmast valmimise tähtaega. Sel aastal lõppenud Eesti Vabariigi 100. juubeli tähistamise järel pole meil moraalselt õigust seda enam edasi lükata.

Petserimaal Vabadussõja monumendi taastamise komisjon palub sinu jõukohast abi Eesti Vabadussõjas Tartu rahulepingu oma elu hinnaga väljavõidelnute mälestuse

põlistamiseks - kui annetat vastavalt oma võimalustele ka 5, 10 või 20 eurot, oleme sammukese eesmärgile lähemal. Kui jaksad aidata rohkem - annad suure panuse ajaloolise auvõla tasumiseks. Kõigi toetajate nimed saavad väärikalt jäädvustatud ning enne 10. juulit 2020 annetuse teinute nimed jõuavad juba avamisürituse materjalidesse.

Toetuse saab kanda SA Setu Kultuuri Fond arvelduskontole EE722200221041933698, selgitusse kirjutada „Vabadussõja monumendi“.

Petserimaal rindel langenud Eesti Vabadussõja kanglaste mälestuseks! Elagu Eesti!

Suureneb töötukassa tasemeõppetoetus

Alates augustist suureneb Eesti Töötukassa tasemeõppetoetus. Töötukassa toetab nii tööotsijate kui töötavate inimeste õpinguid kutse- ja kõrghariduses ning maksab paljudel juhtudel tasemeõppes osalemise toetust. Toetus suureneb nii nendele, kes käivad koolis töö kõrvalt, kui ka tööotsijatele.

Töötukassa oskuste arendamise ja karjääriteenuste osakonna juhataja Karin Andre: „Töötukassa toetab nende erialade ja ametite õppimist, kuhu on tulevikus vaja rohkem töötajaid ning kus juba praegu sobiva ettevalmistusega töötajaid napib. Erialad on välja valitud OSKA uuringute põhjal ja nimekiri erialadest täienen igal aastal. Meil on näide massöörist, kes leidis keskeas, et aeg on oma tulevik kindlustada ja õppida eriala, mida vajatakse ka 10 aasta pärast, asudes õppima õe erialale.“

Toetus suureneb nii nendele, kes juba käivad töötukassa toel õppimas, kui ka nendele, kes plaanivad õppimist alustada. „Need, kellel on

sissetulekud, saavad senise 130 euro asemel 180 eurot ja sissetulekuta õppijatele maksame augustist 270 eurot,“ selgitas Andre.

Sel aastal on toetatavate erialade valikus üle 100 õppekava enam kui 40 koolis, õppida saab üle Eesti ja nii eesti kui vene keeles. Uuena toetatakse tänavu näiteks Tehnika-kõrgkoolis keskkonnatehnoloogia ja -juhtimise õppekavale astumist, Tallinna Ülikoolis Integreeritud loodusteaduste õppimist ja Viljandi Kutseõppekeskuses sisetööde elektriõppekavale astujaid.

Toetatavate erialade valikuga saab tutvuda töötukassa lehel, kus saab broneerida ka aja karjäärinõustaja juurde. Karjäärinõustamisel saab koos spetsialistiga arutada, mida ja kus võiks õppida ning kes saavad toetust taotleda. Kui õpingud mingil põhjusel katkevad, siis ei pea toetust tagasi maksma.

Karin Andre sõnul võiksid eelkõige mõelda õppimisele need inimesed, kel viimasest koolis-

käimisest on möödas 15 aastat või veel rohkem. Loomulikult ka need, kes eriala pole omandanud ja põhikooli või gümnaasiumitunnistus on saadud vähemalt viis aastat tagasi.

Kahe aasta jooksul on töötukassalt tasemeõppes osalemise toetust saanud umbes 2000 inimest. Enim asuti toetuse toel õppima hooldustöötajaks, sisetööde elektrikuks ning IT-süsteemide nooremspetsialistiks.

Eesti majandus on viimastel aastatel muutunud ja muutub ka tulevikus. Uute oskuste omandamine ja täiendamine tagavad selle, et ühel hetkel ei seisa inimene olukorra ees, kus tal polegi eriti tööalaseid valikuid. Töötukassa nõustajad toetavad sobiva eriala valikul, seega esimese sammuna tasuks ühendust võtta töötukassa lähima bürooga või broneerida karjäärinõustamiseks aeg töötukassa lehel: www.tootukassa.ee/content/tootuse-ennetamine/karjäärinoustamine

Jaanikuu ja heinakuu Muhu Muuseumis

Oleme jõudnud ajas suvesse ja jaanipäevadki selleks aastaks peetud. Pisut ehk teisiti kui varasemalt, aga kindlasti oli tore vahelduseks pidada jaane väiksemates seltskondades.

Muuseumis hakkab töö taas tavapärasesse rütmi minema. Küllastajaid jagub kõikidele muuseumi lahtioleku päevadele. Enim käib küllastajaid siiski laupäeviti. Lisaks turistidega tegelemisele on meid sel aastal üles leidnud ka mitmed meediakanalid. Juunis käis muuseumis TV3 saate „Duubel“ reporter ja filmimees ning väike videoklipp muuseumist on eetris juulis. Artikli kirjutamise hetkeks ei ole muuseumile veel kindlat kuupäeva videoklipi eetrisoleku osas edastatud. Laupäeval käisid Muhus ja muuseumis veel Kuku Raadio reporterid, kellele

andsime lühikese intervjuu.

Turiste on liikumas iga päevaga rohkem. Meid on külastanud ka mitmed välituristid näiteks Leedust, Lätist, Soomest, Prantsusmaalt, Hollandist, Saksamaalt ja võimalik, et mõnest muust riigist veel. Juulis on muuseumisse tulemas ka juba väiksemad grupid.

11. juulil toimub teistkordselt **Ilulab** päev, kus loengud toimuvad Koguvus Kunstitalis ja muuseumi poolt teeb ettekande varahoidja Johanna-Elisabet Tärno teemal „Aeg enne lilltikandit“.

Juulis teeme koostööd Muhu Noortekeskusega ja taaskord on meil rõõm tegeleda õpilasmalevlastega.

Muuseumi hoidlas olevad sukad viib meie varahoidja kuu alguses Tartusse ERMi, kus juba õige pea avatakse muhu sukkade näitus.

Juulis jääb muuseum avatuks T-L kella 10–17.

Juulis on Kunstitalil avatud T-L kella 10–17 ja kuu jooksul valmib seal taaskord erinevate kunstnike tööde näitusmüük.

Muhu Muuseumis vaadatavad ajutised näitused:

Tooma talu endises sigade laudas näitus „Muhu ja Läti“. Väljal II korruse fuajees näitus „Muhu mustreid igaks aasta- ja kellajaks“. Tooma talu endises täkulaudas Saaremaa Muuseumi näitus „Rong see sõitis tšuhh, tšuhh.... Saaremaal“. Väljal I korruse fuajees Saaremaa Muuseumi näitus „100 aastat kino Saaremaal“.

Nautige suve!

Tervitustega

Siret muuseumist

Osale Kodu Kauniks 2020 konkursil!

Eesti kodu-, sisustus- ja aiandusajakiri Kodu & Aed korraldab 20. aastat silmapaistvate kodude ja aedade konkursi Kodu Kauniks. Toimetuse ootab fotosid hubaselt sisustatud kodudest **30. augustiks**. Konkursile osalema on oodatud kõik huvilised olenemata vanusest, elukohast, perekonnast, kodu suuruselt.

Kuidas kandideerida?

· Võistlusel osalemiseks saada vähemalt kümme fotot oma kodust, grilli- või puhkealast, väliköögist, mängunurgast või heast ideest e-posti aadressile kodukauniks@ajakirjad.ee (edastada võid ka piltide allalaadimislingi) või paberikandjal ajakirja Kodu & Aed aadressile Liivalaia 13/15 Tallinn 10118.

· Lisa fotodele kaaskiri, kus tutvustad oma pere ja kodu. Ära unusta aadressi, meiliaadressi ning telefoninumbrit!

· Lisaküsimuste korral helista telefonil 610 4000 või kirjuta kodukauniks@ajakirjad.ee. Kodu Kauniks konkursi käiguga saad kursis olla Facebookis, www.facebook.com/kodusee ning võistluse reglemendiga tutvuda veebilehel kodus.ee/kodukauniks

Raagi mänd - unustatud hiiepuu

Viimaste mäletajate kadumise tõttu on Eestis kadumas kuni 3000 põlist pühapaika. Kuna pühapaikade kaardistamine tähendab tihtipeale pikaajalist andmete kogumist ja juurdlust, siis võivad ka uurijad hiiepaigast aastaid mööda käia, enne kui saavad teada, et tegemist on põlise pühapaigaga.

Just nii on läinud Raagi männiga. Raagi mänd asub omaaegses liiklussoones, vana Kuivastu-Kuresaare maantee põhjaservas. Suur maantee liigutati juba aastakümnete eest põhja poole ja vana tee muutus väikseks külateeks. Looduskaitsealuse põlispuuna teatakse Raagi mändi üsna hästi, alles mõne aasta eest pandi ta juurde uus teabetahtel. Puu pühadusest pole seal küll juttu.

Kuigi Muhu pühapaikade kaardistamine algas juba 2004. aastal, kogunes vajalik hulk andmeid Raagi männi kui pühapaiga kohta alles 2016. aastaks. Selleks tuli koondatud arhiivandmed ja välitöödel salvestatud paljude intervjuude tekstidest leida teabekillud kokku koguda ja analüüsida. Raagi männiga seotud vaimu- ja hundi-jahilugusid teadsid küll paljud küsitlitud. Vana puuga seotud püha-pärimust edastasid aga vaid üksikud ning nende öeldu kokkuvõtmine nõudis üsna suurt tööd. Arhiivide sügavustes ja inimeste

mälus võib leida veel paljugi, kuid praegu teame Raagi männi pühadusest järgmist.

Muhumaal rahvalaule korjanud Ants Laikmaa kirjutas 1898. a Jaan Jungile: „Ainus mulle Muhus teatud hiiekoht on Muhu Lutteri kirikust umbes verst maad Kui-

vastu poole, ühest üksikust vanast männist tähendatud; 5 kaske olla sealne õpetaja N. hiljuti maharaiuda lasknud.“ (Jung Mss 12 (9))

Laikmaaa näidatud piirkonnas kasvas ja kasvab Raagi mänd. Männi ümber oli toona Muhu luterliku kiriku mõisamaa ja pas-

toril oli seal täielik voli puid raiuda lasta.

Mõned pärimusteaded, mis viitavad Raagi männile kui hiiepuule, on talletatud ka hiljem. Lõetsa külas elav Milda Rääm jutustas 2005. a, et Liival Vikanuka koha juures kasvab hiiepuu. Hiiepuu kasvab tegelikult küll Võlla (Hellamaa) külas, kuid ilmselt pani jutustaja kaks puud oma mõttes kokku. On tähelepanuväärne, et ta sidus hiienimetuse selgelt Liiva Vikanuka koha ja vana maantee. Vana maantee ääres Vikanuka koha lähedal kasvab Raagi mänd. 2006. a jutustas Levalõpme külast pärit Alide Marie Soop, et Soonda lähedal kasvab Nuka juures Iiemänd, mis on kaitse all. Ta lisas: „Iie tempel“. Ja seal olnud varem väike mõis ja see mänd olnud mõisa väravapostiks.

Paljudes teisteski pärimustekstides öeldakse, et Raagi männi juures olnud varem väike mõis või kirikumõis. Muhu 1798. a kaardile on Raagi männi asukohas kantud majapidamine, mille juures nimi Christinendahl. Muhu koduloolase Ülo Rehepappi andmetel elas seal Muhu kirikumõisale kuuluval maal 1782 saksa soost rätsep Franz Georg Graaki pere. Graak ja Raagi nimele sarnasus pole ilmselt juhuslik.

Järg pöördel.

Raagi mänd veel oma hiilgeaegadel. Vana pilt pärineb Mati Schmuuli fb-postitusest.

Muhu Seikluspargi sünnipäev - perepäev **8. juulil kl 12–17**
Muhu Seikluspargis Piiri külas. Täpsem info: Muhu Seikluspargi fb lehel, info@muhusseikleja.ee ja telefonil 528 0387.

Päästeamet on algatanud kampaania FOTOJAHT „MÄRKA VEEOHTU!”

- Fotojahile on oodatud fotod koos lugudega ohtlikest kohtadest, kus võivad juhtuda veeõnnetused või uppumissurmad.
- Osalema on oodatud kõik huvilised. Igas päästepiirkonnas antakse välja auhinnad kahes vanusegrupis: kuni 18-aastased ja üle 18-aastased.
- Tööde esitamise tähtaeg on **16. august 2020**.
- Fotosid koos sinna juurde kuuluvate selgitavate tekstidega ootame e-posti aadressile markaveeohutu@rescue.ee, kirja teemareale märgi „Fotojaht“ ja maakond, kus pilt tehtud on.
- Fotojahi tingimused ja täiendav teave Päästeameti kodulehelt veeohutus.ee/markaveeohutu

Fotojahi teema on veega seonduvate ohtude märkamine ja seeläbi õnnetuste ennetamine. Fotojahile on oodatud fotod ohtlikest KOHTADEST. Näiteks on kodude läheduses tiigid, ujumiskohad, veega täitunud kraavid, katmata kaevud, katkised purded jne. Samuti võiks tähelepanu pöörata ka kõikidele teistele veekogudele nagu karjäärid, järved, jõed, meri, rabalaukad ja muud, mis võivad saatuslikuks osutuda. Fotojahi auhindade saajaid teavitatakse personaalselt ning nende nimed avaldatakse Päästeameti facebook'i lehel. Foto edastamisega nõustub osaleja kampaaniatingimuste ja isikuandmete (nimi, e-posti aadress) töötlemisega auhinnamängu läbiviimise eesmärgil. Loosimine toimub 25. augustil. Pildile püütud eriti ohtlike olukordade puhul reageerib piirkondlik ennetusbüroo ja püüab leida koos koostööpartneritega võimaluse ohuolukorra lahendamiseks.

PÄÄSTEAMET, Kommunikatsiooniosakond

Maris Moorits, Lääne päästekeskuse kommunikatsioonijuht

Raagi mänd - unustatud hiiepuu

Algus eelmisel lk.

Kui vaadata männi pühadusest kõnelevat kolme pärimusteadet koos, siis tundub küll üsna tõenäoline, et Raagi mänd võib olla hiiepuu. Oletust toetab seegi, et hiiepuu juurde või hiide rajati kirikumõisale kuuluv majapidamine. Sarnase käekirjaga hõivas, hävitas ja valvas võõrvõim põlisrahva pühapaiku mujalgi Eestis. Hiitesse või nende serva ehitati kirikuid, mõisaid, karjamõisu, köstrite ja kubjaste majapidamisi. Leidub veel neljaski pärimusteadet, mille sisuks on männi pühadus. Raagi mänd olevat töötusega istutatud ja seepärast ei tohi inimese käsi seda maha saagida ega kahjustada.

Kohapärimuse uurija Mari Ann Remmel on juhtunud tähelepanu, et pühapaigad kui maastikku valitsevad paigad võivad koondada ka muud pärimust, sh rändmuistendeid. Raagi männiga on seotud hulk vaimulugusid. Kas need on ränd-

muistendid, kogemuslood või ehk mõlemat, võib vaid oletada. Nii nähtud õhtul päikeseloojaku ajal puu juures tihtipeale punast koe-rakest, kes lähenedes ikka kadus. Puu juures nähtud muidki nägemusi ja need kadunud tihtipeale praksa-tusega, jättes endast järgi vaid sinise suitsu.

Raagi männiga on seotud ka olustikulist pärimust. Vanasti, kui saar olnud praegusest palju lagedam, peetud hundijahi ajal Raagi männi otsast jahti või ka püütud hunte.

Raagi mänd kuivas 2018. aastal. 2016. aastal puuriga võetud puiduproovid näitasid, et puu juurdekasv lõppes juba paar aastat varem. Alar Läänelaid ja Jaan Tamm said siis puu ümbermõõduks 292 cm ja vanuseks 240 aastat. Raagi mänd võrsus seemnest ilmselt 1777. aastal. (Eesti Loodus, 2017 nr 1)

Ahto Kaasik

(FB 23.7.2019 postitus)

Elust Muhus 100 aastat tagasi (8)

Eda Maripuu

Hellamaa ja Muhu Suure valla konstaablite lauaraamatute põhjal

29. septembril tuli kordnikul järele uurida, kas ja millal on Koguva külas elanud Mihkel Kolk ja Mihkel Schmuul olnud endiselt uue Lõve rentnikult Ditmarilt selles mõisas olnud aurukatla. Vastus Saaremaa Riigimaksuametile oli, et Hans ja Madis Schmuul ning Mihkel Kolk ja kodanik Treimuth Orissaarest on aurukatla selle aasta aprillikuu lõpus 20 000 marga eest ostnud. Lokomobiil asus Uue-Lõve mõisas. Kordnikule anti käsk, et ei saaks välja viia Kuressaarest varastatud 10-ämbrist vaskkatelt, kaht sõjaväe supikatel, üht paadi purje + Hakjala külast varastatud hobust.

2. oktoobril anti välja Georgi Matvei p Kõvamehe isikutunnistus. Kõvamees asus Inglismaalt tulles 26. septembril Mõisakülasse elama ja oli kehtiva korra kohaselt järelevalve all kuni 10. detsembrini.

2. oktoobril tuli Muhusse tagasi ka metsavaht Mart Lindi (1859–1938) tütarderohke perekond, kelle üle tuli muidugi ka kohe valve sisse seada.

Ka välismaalaste kohta peeti ranget arvestust ja kõigil välismaalastel pidi näopildiga isikutunnistus olema. Sellekohase teadaande avaldas politseiülem Tilling ka ajalehes. Kuigi passid olid Muhus

juba 19. sajandi teisest poolest tuntud, tulid näopildiga isikutunnistused kasutusele alles Saksa okupatsiooni ajal, kui paljud muhulased said tänu sellele esimest korda elus oma portreefoto, mis oli nn Armeepassi sisse kleebitud. Eesti Vabariigi isikutunnistustel seda sageli ei olnud.

3. oktoobril toimus rahvamajas Põllumeestekogu koosolek ja raskejõustikuvõistlused. Kui koosolekust osavõtjad määratud ajaks kohale jõudsid, siis olid aga vallamaja ukseid lukus, nagu 9. oktoobri “Saaremaast” lugeda võis. Pärast asjaajamist saadi vallavanemalt Maksim Seurilt kirjalik luiska-musega, et “midagi ei tohi ära purustada ja toa ärakoristamise eest vahimehele kokkuleppe hinnaga välja maksta”.

Esimese Riigikogu valimistel 27.–29. novembril kandideerisid Põllumeeste kogude poolt Soonda Kaigu Tähvena Joosep Naaber ja Pädaste Luha Karl Maripuu, keda küll Riigikogusse ei valitud. Muhulastest valiti sinna aga Tõõerakonna liige Timotheus Grünthal Rässa Luiskamalt. Põllumeestekogu valimisprogrammis oli peale Saaremaa raudtee rajamise ka see, et “Saaremaa ja

mannermaa vahel saagu alaline kindel ühendus sisse seatud ja hõlbustatud.” Ennesõjaaegne korrapärane uisuühendus oli sel ajal katkenud ja ka auru ega mootori jõul liikuvat laeva sel ajal ei olnud. See tähendas, et väinast ülesam-miseks pidi iga soovija ise võimaluse leidma, mis võttis mõnikord mitmeid päevi aega.

4. oktoobril saatis kordnik teate Muhu Suure vallavalitsusele teelõigu kohta, mis algas Vanamõisa Lauri talust kuni Leeskopa Kopli pere vaheväravani, üle 240 sülla Vanamõisa karjamaal. Kordnik pidas vajalikuks seda vallavalitsusele meelde tuletada, kuna arvas, et see “ilma isearalise korralduseta tegemata jääb”.

5. oktoobril tuli politseikordnikule käsk järele kuulata, kas Andrei Madise p Kivimägi, kes Muhusse tagasi tuli ja tegi Põitses parajasti kingsepatööd, soovib, et Saksamaalt Maria Matuszeks oma lapsega Eestisse tema juurde sõidab. Kivimägi selleks soovi ei avaldanud.

12. oktoobril päris maksuamet Matvei Liiki kohta Igakülalt, kes oli võtnud endale “5. järgu kande-kauba äritunnistuse 100 marga väärtuses”. Kordnik vastas, et

Igakülas oli 4 Matvei Liiki, kellest keegi kauplemisega ei tegele, vaid elatusid põllutööst. Viies Matvei Liik elas Tallinnas, kuhu 15. oktoobril lahkus ka Vassili Nairis, kes 8. septembril Inglismaalt oli tulnud.

Orissaare Politseiülem andis edasi Haapsalu Rahukohtu uurija ja kohtunike teate, et Maksim Timofei p Seuri käest on kahtlaselt sageli võltsitud Eesti raha saadud ja seetõttu peab teda jälgima. Seuri küsitlemisel selgunud, et ta võltsitud raha kodanikelt teadmatusena ja rahamustri mittetundmise tõttu vastu võtnud. Seur oli 1920. aastal Muhu-Suure vallavanem. Võltsitud raha kohta oli teade ka ajalehes “Meie Maa”. Väidetavasti oligi võltsitud raha rohkesti liikunud just Ida-Saaremaal ja Muhus.

Pärast seda, kui maakonnakohtukogu lubas toiduainete väljavedu, oli Muhusse ilmunud suur hulk ülesostjaid, kes maksid suurte rahadega. Hiljem selgus, et 100- ja 200-margalised olid tehtud 500-margalisteks, mida inimesed tõesti ei osanud tol ajal ära tunda, sest raha oli uus ja seda liikus vähe. Nii suuri rahatähti ju seni nähtud ei olnudki.

Volikogu 18. juuni istungi päevakorrast

- valla 2019. a majandusaasta aruande kinnitamine,
- uute investeerimisprojektide nimekirja kinnitamine (Liiva puhasti rekonstrueerimine, Perearstikeskuse I korruse rekonsrueerimine, Muhu põhikooli rekonstrueerimine, põhikooli päikesepaneelid, spordihalli ja ujula projekteerimine),
- valla bussi rendileping,
- kinnistu koormamine isikliku kasutusõigusega (Elektrilevi OÜ ja Muhu valla omandis oleva Tupenurme-Kallaste tee kinnistu koormamiseks),
- info (Saaremaa valla pöördumine).

Pallasmaa rand on meie kodu...

Sellise pealkirjaga kirjutasin juba aastaid tagasi muredest Pallasmaa rannas suvitushooaja tipphetkedel. Vaevalt kellelegi meeldiks, kui ta õuele pargitaks järjest auto(suvila) auto(suvila) kõrvale, nagu seda tehakse rannas kadakate vahele (või muuli otsa), rääkimata igapäevasest tolmust elavatel taimedel ja müra kõrval, sh lausa tümsuvasest möödasõitjatest. Ilus jaaniaeg oli meile, rannarahvale, nuhtluseks - vaevalt möödus minut, kui järgmine sõiduriist mööda tuhis. Nende vahel tolmus sees püüdis liikuda jalgratturid, noored lapsevanemad vankrit lükates, pered lastega käekõrval, koortega jalutajad... Hädaga ilmusid küla ristteele peatee märgi tagumisele küljele sildid palvega vähendada hoogu, kuna teel on inimesed. Haruldased polnud piduri-krigin ja tagurpidisõidud rannamaja kurvis, et üksteist ohutult mööda lasta.

Mida teeks lugeja sellise mäsu keskel? Kuidas ta kuivataks pesu? Mida ette võtaks, kui tema hoovi tungiks erakordne liikluspinge? Ei tunda tupikumärki, sest GPS ju näitab, et ka külast peab läbi saama... Jah, ilusad ilmad kutsuvad loomulikult mere äärde ja kindlasti on mujalgi randades probleeme nendega, kes vaat et autoga vette kipuvad. Mida teeks peremees või perenaine oma õuelt kakahunnikuid leides (koera-junnidest rääkimata)?

Head inimesed, andke *Muhulasele* teada, millised on kogemused meie teistes randades. Kuidas saaksime taluda külaliste vooge nii, et "hundid söönud ja lambad terved"?

Lepana Anu

Püsiühenduse poolt ja vastu

Suure väina püsiühenduse rajamisest kirjutas 18. juuni Saarte Hääl: "Maanteeameti tellitud uuringust selgus, et Saaremaa ja Lääneranna valdade elanikud pooldavad püsiühenduse ehk silla või tunneli loomist üle Suure väina. Muhu valla elanike enamus seda ei soovi."

Loodukaitsjad tuletavad meelde, et Suure väina püsiühenduse keskkonnamõju on juba hinnatud, mille tulemusena sild Muhu ja mandri vahele ei sobi, mistõttu peavad nad uue uuringu tegemist raha raiskamiseks, kirjutas 22. juuni Meie Maa: "Kõige väiksema eeldatava negatiivse keskkonnamõjuga oleks [...] parvlaevaliikluse jätkumine, sealhulgas selle oluline edasiarendamine."

Lääneranna vallavanema Mikk Pikkmetsa arvamust Suure väina silla kohta vahendas 2. juuni Saarte Hääl: "Suure väina sild võiks olla oluliseks vaatamisväärsuseks ja turismiobjektiks ning olemasolevate matkateedele täienduseks ja ristumiskohaks." - "Hea asukohaga, mitmekülgsest, erinevate liiklejate gruppide poolt kasutatav, visuaalselt atraktiivne Suure väina sild võib anda Virtsu alevikule arengutõuke."

Igaüks näeb asja oma mätta otsast. Eriti kuuldavaks pole end teinud need, kes sooviksid hoopis saarelised kogukonnad omavahel paremini ühendada ja ehitada sild üle Soela väina. (Muhulane)

ELF kutsub vikatiga niitmise talgutele

Eestimaa Looduse Fond (ELF) kutsub maaelu ja pärandkultuuri huvilisi niitmistalgutele. Käsitsi niitmise talgutel osalemine on lõbus viis teha algust igahäe looduskaitsega ja teadlikult ise midagi looduse hoidmiseks ära teha. Vikatiga niitmine on selleks üks lihtsamaid viise. Lisaks saavad lihased tugevaks ja muru madalaks. Rohu sees ukerdavad konnad, rohutirtsud ja muud mutukad jõuavad parasjagu vikatitera eest minema kõndida ja niitjal jääb aega, et kuulata linnulaulu või leida heina seest üles mõni haruldane taim, soovib ELF niitmistalgute eestvedaja Mari Kaisel.

Niitmistalgud toimuvad juulist septembris mitmel pool üle Eesti. Jooksvat teavet niitmistalgute kohta saab veebilehelt www.elfond.ee/tuleniitma ning sotsiaalmeediast.

Muhu turismiinfopunkt on sel suvel avatud 23. augustini
Liiva keskuseala valges hoones
teisipäevast pühapäevani kell 9 – 17,
esmaspäeviti suletud.

COLLESTER

Tehnoölevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimme-rite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsioon- ja torutööd, elektritööd

Teehöövli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku,

liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas

vanas laudakompleksis.

MUHU VARAHALDUSE OÜ

LEIAME SOBIVA LAHENDUSE KÕIGILE
KINNISVARAGA SEOTUD KÜSIMUSTELE

Tellides meilt roomikekskavaatori koos kalluriga on roomiku transport objektile tasuta. Laiema valiku ja rohkem infot pakutavate teenuste ja tehnikas osas leiad meie kodulehelt.

koduleht: www.muhuvarahaldus.ee
e-mail: info@muhuvarahaldus.ee

EHITUSMASINAD

• Roomikekskavaator CASE	42.-/h
• Kopplaadur JCB 3CX	32.-/h
• Minilaadur Avant 528	30.-/h
• Teehöövel	40.-/h
• Pinnasefrees	70.-/h
• Tõstukiga traktor Valtra	38.-/h

VEOKID

• Kallur Volvo FMX kv 20t.	1,25/km
• Kallur Iveco 8x4 kv 20t.	1,25/km
• Väike kallur Volvo FM	1,10/km
• Metsaveok Volvo FH	1,35/km
• Paakauto Scania	1,10/km
• Furgoon Mercedes Bens	1,10/km
• Treiler kv 20t.	1,25/km

MATERJALID

• Killustik fr 0/32	7,20/t
• Killustik fr 5/15	16,60/t
• Killustik fr 32/64	7,80/t
• Liiv	13,80/t
• Muld haljastuseks	16,80/t

Hind sisaldab käibemaksu

IV KARJAMAA KÜMNEVÕISTLUS

VAATEMÄNGULINE SPORDIPÄEV!

18. JUULI algus kl 10

TÜI TALU, PALLASMAA Karjamaa kümnevõistlus 2020

Naisi oodatakse taas sõeluuringutele

Rinnavähi sõeluuring on ravikindlustatud naistele tasuta. Eestis kutsutakse rinnavähi sõeluuringule 50–69-aastaseid ravikindlustatud naisi iga kahe aasta järel. Tänavu on oodatud ravikindlustatud naised, kes on sündinud aastatel 1953, 1954, 1958, 1960, 1962, 1964, 1966, 1968 ja 1970.

Kui Sinu sünniaasta on tänavuste kutsesaaajate nimekirjas, helista endale sobivasse tervishoiuasutusse. Sõeluuringut teostavate ravisutuste ja mammograafiabusside kontaktid on leitavad haigekassa veebilehelt. Sõeluuringu käigus kasutatakse rinnanäärme radioloogilist uuringut ehk mammograafiat, mis on tervisele ohutu.

Mammograafiabuss Saaremaal Kuressaare haigla ees, Aia 25, 17. augustist – 2. oktoobrini 2020 tööpäevadel kell 8.30–17.00. Registreerimine 627 4470.

Kirikuteated

EELK Muhi Katariina kogudus

Pühapäev, 12. juuli kl 14
Apostlite pühapäev.

Pühapäev, 26. juuli kl 14
Issanda muutmise püha.

Jumalateenistused kirikus.
Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

Öökontsert Muhi Katariina kirikus 29. juulil kell 22

Risto Joost (kontratenor)
Andrew Lawrence-King (harf, Inglismaa)

Villu Vihermäe (viola da gamba)
Saale Fischer (klavessiin)

2018. aastal ERRi aasta muusiku tiitliga pärjatud kontratenor Risto Joost ning Briti päritolu harfikuningas Andrew Lawrence-King ühendavad jõud, et kuulajani tuua inglise tuntuima barokiaja helilooja Henry Purcelli (1659–1695) ime-

line muusika. Intiimsel kammerkontserdil Muhi kirikus astuvad üles veel ansambel Floridante liikmed Villu Vihermäe (viola da gamba) ja Saale Fischer (klavessiin).
Palume piletid võimalusel osta eelmüügist. Kohapeal saab maksta kaardiga.

EAÕK

Rinsi ja Hellamaa kogudused.
Teenib preester Toivo Treima, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Kirikukontserdid, kus kõlab
ÕIGEUSU LITURGIINE LAUL
ilusas eesti keeles. Laulab Tartu Pühade Aleksandrite kiriku koor ja sõbrad.

18. juulil kell 17.00 Saaremaa EAÕK Leisi Püha Olga kirik.

18. juulil kell 20.00 Saaremaa EAÕK Kahtla Vassilius Suure kirik.

19. juulil kell 17.00 Muhi Rinsi EAÕK Jumalaema Kaasani pühakuju kirik.

Lõikuskuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Lilli-Vilhelmine Riis	98 (20.8)
Maimu Saarväli	97 (28.8)
Sofia Metsküla	93 (15.8)
Hilja Saksakulm	91 (5.8)
Arnold Raim	91 (19.8)
Olga Äkke	90 (13.8)
Ariada Rosing	88 (27.8)
Alvi Toom	87 (13.8)
Jaakko Eero Juhani Salonen	86 (10.8)
Vilma Aljas	86 (16.8)
Liivi Pajust	86 (17.8)
Ülo Jagor	84 (20.8)
Ilmar Kamp	81 (9.8)
Helja Vaga	80 (3.8)
Helje Tikerpalu	80 (7.8)
Hugo Pärtel	80 (15.8)
Maie Kreis	75 (2.8)

Maido Korv	75 (19.8)
Heiki Kumpas	70 (14.8)
Jaak Keerberg	70 (18.8)
Luule Tänav	70 (30.8)
Aivar Äkke	65 (15.8)
Mariika Vilsaar	60 (2.8)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab iga numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Saare korsten OÜ

Korstnapühkimisteenus
Töö puhas ja põhjalik

Korstnapühkija Aadu Süld
Kutsetunnistuse nr 138888
Tel. 56935883
saarekorsten@gmail.com

Ilu Elab "EputPäe"

11. juulil alates kl 12.

* Ostan korteri, maja või äripinna Muhi saarel.
Telefon 512 3086.

Kontsert Muhi restos Koost 31. juuli kl 19 (Raahel ja Martti LIVE)

Esituses kõlav muusika on veidi jazzilik, kuid enamjaolt rahulik popmuusika. Martti ja Raahel aitavad sel õhtul kõigi kuulajate meeltele puhata! Kontsert on tasuta! Kõik avatud kontserdi lõpuni. Tule kohale või broneeri laud Koost Muhi Resto Facebooki lehe kaudu või liinu@koost.ee või +372 5693 9589.

Muhulane 30

Juuli 1990 infoleht nr 7 kirjutas loodushoiust Muhus, kuna juunis olid toimunud Muhi ökoloogiapäevad (Hellamaa rahvamajas), kus esinesid loodusteadlased, samuti leidsid aset ekskursioonid Ahendasse, Suurlaidu ja Seaninale. Vastu võetud avalduses tõsteti mh üles metssigade arvukuse piiramise vajadus: küsimus oli, kas lehmad või metssead (näib, et peale on jäänud viimased...). Kulanõukogu istungil ennistati omanikele talusid, valmistati ette suvilamaksu, kinnitati Muhi Muuseumi põhikiri ja teaduslik nõukogu jm. Meenutati kirjanikku Raissa Kõvameest ja kutsuti kokkutulekule Muhi keskkooli (1946–1953) õpilasi-õpetajaid. Vanadel pildidel on Muhi kirik vahepealse torniga (see põles ära 1941. a sõjasuvel), mille tipus olnud plekist kukk läks kirikuaiast pikapeale kaduma. Teisel fotol on kunagised Hellamaa valla "asjamehed". Muhulast trükiti ikka 1200 tk ja see maksis 20 kopikat.

Augusti Muhulase materjalid on teretult 1. augusti õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis muhu.kovtp.ee/ajaleht-muhulane-
Trükkitud Saaremaa Trükikoda 480 eks.
Hind 50 euro senti

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

12. juunil 73-aastane **Aako Grasmann**.
19. juunil 83-aastane **Ilme Murr**.

Tunneme kaasa omastele!

